

DANI BIOETIKE NA MEDICINSKOME FAKULTETU U RIJECI

Brkljačić, Morana; Šegota, Ivan

Source / Izvornik: **Medicina Fluminensis : Medicina Fluminensis, 2007, 43., 165 - 167**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:184:507721>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Medicine - FMRI Repository](#)

DANI BIOETIKE NA MEDICINSKOME FAKULTETU U RIJECI

8. bioetički okrugli stol (BOS8R)

BIOETIKA I GENETIKA: IZMEĐU MOGUĆNOSTI I ODGOVORNOSTI

Morana Brkljačić, Ivan Šegota

Na Medicinskome fakultetu Sveučilišta u Rijeci, svibanj je mjesec bioetike. Kao i u proteklih devet godina, tako su i ove godine 17. i 18. svibnja održani Dani bioetike na Medicinskome fakultetu, u organizaciji Katedre za društvene znanosti Medicinskoga fakulteta u Rijeci, Hrvatske udruge za kliničku bioetiku, Hrvatske bioetičke udruge – Podružnica Rijeka, Međunarodne udruge za kliničku bioetiku, te pod pokroviteljstvom prof. dr. sc. Romane Jerković, dr. med., dogradonačelnice grada Rijeke.

Sukladno dugogodišnjoj tradiciji, prvi je dan bio posvećen promociji bioetičkih publikacija i dodjeli studentskih nagrada, a drugoga je dana održan okrugli stol, ove godine posvećen genetici. Prvoga su dana na otvorenju pozdravne govore skupu održali prof. dr. sc. Ivan Šegota, pročelnik Katedre za društvene znanosti i počasni predsjednik Hrvatske bioetičke udruge, potom dekan Medicinskoga fakulteta u Rijeci prof. dr. sc. Miljenko Kapović, te prof. dr. sc. Romana Jerković.

Ovogodišnji Dani bioetike ponosno su predstavili čak pet nedavno objavljenih bioetičkih izdanja. U prvome se redu to odnosi na prijevod knjige “oca bioetike” Van Rensselaera Pottera II. “Bioetika: most prema budućnosti”, koju je dojmljivo predstavio fra Luka Tomašević, profesor na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Splitu. Podsjetio nas je još jednom na Potterovu viziju širenja znanosti, koji je 70-ih godina prošloga stoljeća zaintrigirao znanstvenu etiku, rekavši: *...opasno je ono znanje koje se nakupilo brže no što ga je mudrost mogla svladati*. Bioetiku, tu novu znanost, Potter je shvatio kao određeni most (mostovna bioetika) koji nas vodi prema sigurnijoj budućnosti. Riječ je o tomu da bioetika treba postati poveznica između prirodnih i humanističkih znanosti, odnosno između biološke znanosti i etike. Potter je tako ukazao

na potrebu da održivi razvoj čovječanstva nužno mora uključiti i etički sustav i etičke vrijednosti ljudskoga ponašanja, zaključio je profesor Tomašević.

Potom, slijedilo je predstavljanje Zbornika radova 7. bioetičkoga okruglog stola s prošlogodišnjeg Bioetičkoga okruglog stola (BOS7R), na temu: “Bioetički aspekti komuniciranja s gluhim pacijentima”. Specifičnost radova koje zbornik obuhvaća, više su no korisni skup znanstveno-stručne tematike povezane s gluhoćom, gluhim osobama, poglavito u komunikaciji s gluhim osobama kako u svakodnevnom životu tako i u zdravstvu, budući da je potreba gluha bolesnika vezana uz komunikaciju na znakovnome jeziku jedini način da zdravstveno osoblje dobije povratnu informaciju (anamnezu). U tom se kontekstu došlo do spoznaje da su s motrišta kliničke bioetike gluhi bolesnici posebna skupina kojoj valja posvetiti i posebnu pozornost. Kao dodatni, posebno važni razlog, potrebno je spomenuti *Preporuku Vijeća Europe br. 1598*, o zaštiti znakovnoga jezika u zemljama članicama EU-a donijetu godine 2003., u kojoj se zagovara posebna skrb za gluhe osobe i njihov znakovni jezik. Promotorice zbornika bile su mr. sc. Anamarija Gjurjan-Coha, urednica Zbornika, te mr. sc. Iva Sorta-Bilajac, dr. med., asistentica na Katedri za društvene znanosti.

Prof. dr. sc. Nada Gosić, izvanredna profesorica na Katedri za društvene znanosti Medicinskoga fakulteta u Rijeci, predstavila je knjigu “Bioetika i odgovornost u genetici”, autorice mr. sc. Ive Rinčić Lerga, prof., asistentice na Katedri za društvene znanosti. Knjiga promišlja, propituje i prognozira pitanje odgovornosti, i to bioetičke odgovornosti u genetici. Sagledava problem koristeći metodologiju društveno-humanističkih znanosti naspram prirodnih znanosti. Autorica se više ne bavi jedino

pitanjima tehničke izvedivosti pojedinih genetičkih postupaka, već njihovim posljedicama (u etičkome i društvenome smislu), posebno posljedicama nepredvidljivih osobitosti. Autorica donosi koristan prikaz strukture etičkih tijela na europskoj razini, te njihovu primjenu u području genetike. Kao zaključak, poziva na odgovornost u bavljenju pitanjima genetike i genetičkoga istraživanja.

Prof. dr. sc. Vesna Golubović, pročelnica Zavoda za anesteziologiju i intenzivno liječenje KBC-a Rijeka, predstavila je knjigu iz edicije Klinička bioetika: "Potreba grada Rijeke za hospicijem i palijativnom skrbi", autorice mr. sc. Morane Brkljačić, dr. med., asistentice na Katedri za društvene znanosti. Knjiga je veliki doprinos razvoju palijativne medicine, ne samo u gradu Rijeci, već i u Hrvatskoj. Autorica naglašava kako je temeljno prihvatiti da se – kada je riječ o palijativnoj medicini i njenoj skrbi – radi o zanemarenu problemu javnoga zdravstva, te da je nužno organizirati educirane interdisciplinarne timove za pružanje palijativne skrbi terminalno oboljelima kao neizostavnu dijelu zdravstvene zaštite. Da je prijeko potrebno izgraditi hospicije, te donijeti zakone koji štite kako liječnika tako i oboljeloga i njegovu obitelj, odnosno onoga tko o bolesniku skrbi (eng. caregivers). Istraživanje koje je autorica provela na području grada Rijeke o potrebi organiziranja palijativne skrbi i izgradnji hospicija, pokazalo je da su se građani grada Rijeke u vrlo visokome postotku (77,5%) izjasnili za provedbu navedenoga. Jedan od zaključaka autorice jest ukazivanje na nužnost supspecijalizacije iz palijativne medicine kao neizostavnoga dijela medicine današnjice.

Dugogodišnje nastojanje prof. Ivana Šegote vezano uza sustavno uključivanje medicinskih sestara u sastav bioetičkoga tima, proteklih je akademskih godina rezultiralo trima diplomskim radovima studentica studija za više medicinske sestre, koje su obrađivale pojedine bioetičke teme. Na ovogodišnjim Danima predstavljen je Bioetički svezak autorice Jasne Arbanas "Sestrinstvo i eutanazija: bioetički aspekti". Upravo toj autorici i njezinoj kolegici Mihaeli Škalić-Fučak, autorici Bioetičkoga sveska "Bioetički aspekti odvjjetničkog modela sestrinstva", dodijeljena je ovogodišnja studentska nagrada za najbolje radove na području bioetike, koju tri godine sustavno dodjeljuje Katedra za društvene znanosti.

Drugi su dan obilježila uvodna predavanja i radovi u dvjema sekcijama. Kada je riječ o medicinskoj genetici u Hrvatskoj, a i šire, poglavito kada je medicinska genetika u sinergizmu s bioetikom, tada je nedvojbeno jedno ime na pijedestalu. Naravno, radi se o profesoricu Ljiljani Zergollern Čupak. Njezino uvodno predavanje "Bioetika i

medicinska genetika: sinergističke ili antagonističke znanosti?", upozorilo nas je na narušenu ravnotežu između čovjeka i prirode, na upitnu opstojnost ljudskoga bića u današnjem tehnocentrizmu. Autorica je prema svom izboru navela pojedina otkrića i izume u doba ove "molekulske revolucije" primijenjene u medicini, upozorivši kao liječnica pedijatrica i kao bioetičarka, da sve što je moguće nije i dopušteno.

Drugo uvodno predavanje održao je prof. dr. sc. Darko Polšek s Odjela za antropologiju Filozofskoga fakulteta Zagreb, koji se u svom izlaganju "Neusporedne povijesti bioetike i eksperimentiranja na ljudima", osvrnuo na povijesni razvitak medicine i bioetike, te izložio stavove o tomu da se bioetika, iako je novijega datuma, zasniva na općim etičkim i filozofskim načelima koja se kroz povijest nisu temeljno mijenjala. Između ostaloga, naglasio je kako su mnogobrojna razdoblja medicinske povijesti bila ostvarena unatoč bioetičkim ogradaima ili zabranama, čak i u trenucima velikih bioetičkih pomaka. Polšek postavlja pitanje o tomu kako je današnja medicina postigla tako silni napredak, ako je taj napredak pratilo više bioetičkih ograda? Također, dao je kratak odgovor na navedeno pitanje konstatacijom da će se napredak medicine i genetike, uz bioetički nedvojbene statističke i druge analize, ostvarivati preko presedana, ili pak daljnjim "pronalaženjem rupa u (bioetičkim ili pravnim) normama".

Pristupom najimpresivniji događaj ovogodišnjih Dana bioetike, zasigurno je bilo predavanje doc. dr. sc. Saše Ostojića sa Zavoda za biologiju i medicinsku genetiku Medicinskoga fakulteta u Rijeci. Inovativnim, pomalo futurističkim, no ponajprije *de novo* pristupom, Ostojić je održao predavanje "Genetičko savjetovanje". Govoreći o medicinskoj genetici kao znanosti o biološkim različitostima u ljudi povezanih sa zdravljem i bolešću, autor je objasnio da je medicinska genetika sastavni i neizostavni dio medicinske prakse, uz važni etički, zakonski i društveni obuhvat. Posebnost nasljednih bolesti izlazi iz činjenice da ih se zasad ne može izliječiti, ali postoji mogućnost sprečavanja pojave, te medicinska i psihološka potpora oboljelima poradi poboljšanja kvalitete njihova života. Stoga se, naglasio je Ostojić, izuzetna važnost genetičkoga savjetovanja ogleda u cjeloživotnu procesu iznošenja stručnih i znanstvenih podataka o oblicima nasljeđivanja, dijagnosticiranja, prognozi i posljedicama nasljednoga poremećaja u pojedinca, kao i rizicima ponovnoga pojavljivanja u obitelji. Autor je završio izlaganje ukazujući na nužnost uvođenja specijalizacije iz kliničke genetike u zdravstveni sustav Republike Hrvatske, čime bi se Hrvatska priključila aktualnim svjetskim medicin-

skim stremljenjima. Tijekom rasprave, tu je ideju u potpunosti podržala prof. dr. sc. Ljiljana Zergollern Čupak.

Tijekom dviju sekcija održano je devet izlaganja. Prof. dr. sc. Jasminka Pavelić sa Zavoda za molekularnu medicinu Instituta Ruđer Bošković u Zagrebu, održala je predavanje "Etička načela genskog testiranja: oštećenje sluha". Naglasila je kako se, na osnovi činjenice o tomu da su mutacije gena česti uzrok gubitka sluha, započelo s genetskim testiranjima kojima se određuje učestalost mutacija u oboljelih osoba, ali i određivanje učestalosti heterozigota u zdravih ljudi.

Prof. dr. sc. fra Luka Tomašević s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Splitu, održao je predavanje "Ljudsko dostojanstvo i genetske intervencije – etičko propitivanje i načela". U prvomu je dijelu izlaganja autor dao pregled razvoja pojma dostojanstva u ljudi, počev od pretkršćanskoga doba, kršćanskoga shvaćanja čovjeka i njegova dostojanstva, filozofsko-kantovskoga poimanja i utemeljenja ljudskoga dostojanstva, te potom dao poimanje dostojanstva prema međunarodnim pravnim i bioetičkim normama. U drugomu je dijelu izlaganja autor iznio određene etičke dvojbe, pitanja, te kao katolički teolog, i kršćanska načela.

Duh mladosti zasigurno je donio Goran Mijaljica, student pete godine medicine Medicinskoga fakulteta u Splitu. Mijaljica je govorio o tomu kada se, zašto i na čiji zahtjev provodi genetsko testiranje vezano uz Huntingtonovu bolest.

Mr. sc. Gordana Pelčić, dr. med., iz Doma zdravlja PGŽ-a i mr. sc. Anamarija Gjuran-Coha s Katedre za društvene znanosti Medicinskoga fakulteta u Rijeci, uputili su nas u "Mogućnosti i zamke genetike u medicini danas", izloživši da primjena znanstvenih postignuća u genetici na području kliničke medicine povećava kvalitetu i produljuje život mnogima, međutim istodobno nosi i zamke kojih moramo postati svjesni.

Međunarodnome obilježju Dana bioetike pridonio je mr. sc. Željko Kaluđerović s Odsjeka za filozofiju Filozofskoga fakulteta u Novome Sadu, s temom "Odgovornost naučnika i filozofa u novom milenijumu". Kaluđerović je govorio o tomu da je u složenim vremenima u kojima živimo, u doba jačanja socijalnih i tehničko-tehnoloških učinaka znanosti, nužno bioetički odrediti pitanje društvene odgovornosti znanstvenika.

Mr. sc. Iva Rinčić Lerga s Katedre za društvene znanosti Medicinskoga fakulteta u Rijeci, u izlaganju "Bioetika i genetika: o kakvoj je sve odgovornosti moguće govoriti", govorila je o bioetičkoj odgovornosti u genetici, te ukazala na to da znanstveno-

-stručna javnost pokazuje veliko zanimanje za genetička istraživanja, danas uvelike potaknuta novim mogućnostima genetike. Autorica je upozorila na to kako je vrlo brzo postalo očito da su navedena istraživanja u genetici nadišla isključivo područje znanstvenoga djelovanja, te istodobno otvorila mnogobrojna druga pitanja, napose etička.

Diplomirana ekonomistica Marina Feštin, poslijediplomantica studija informacijskih znanosti i komunikologije, u izlaganju "Ograničenja genetskih istraživanja i tko ih definira?", ukazala je na potrebu stvaranja novih pravnih i etičkih kategorija, te novih kategorija koje trebaju sadržavati obilježja fleksibilnosti i otvorenosti spram svih, s naglaskom na slobodi i autonomiji pojedinca.

Skupina autora koju su sastavljali Ervin Jančić, dr. med., s Odjela neurologije Opće bolnice Karlovac, te asistenti Katedre za društvene znanosti Medicinskoga fakulteta u Rijeci: mr. sc. Morana Brkljačić, mr. sc. Iva Sorta-Bilajac, Ivan Kapović, dr. med., te Igor Prebelić, dr. med. s Odjela za bolesti uha, grla i nosa Opće bolnice Karlovac, u zajedničkome radu "Neurogenetika, eugenika i neuroetika", izložili su kako je napredak molekularne genetike, neurobiologije i napredak u metodama prikazivanja mozga zamjetno utjecao na razvoj neurologije i psihijatrije, te istodobno otkrio niz (bio)etičkih pitanja kojima se zadnjih nekoliko godina intenzivno bavi grana etike – neuroetika.

Mr. sc. Goran Grgec iz Referalnoga centra za bioetiku u jugoistočnoj Europi, izlagao je na temu: "Puštanje GMO-a u prirodu – između rizika i opreza". Grgec je ukazao na svjesnost o brzom primjeni znanstvenih otkrića, kojoj treba pristupati s velikim oprezom. Također, podsjetio je na to da smo svjedoci zabrinjavajućega broja genetičkih istraživanja čiji su rezultati novi genetički modificirani organizmi (GMO), životinje i biljke. Autor je ukazao na "Lošinjsku deklaraciju o bioetičkom suverenitetu", u kojoj je upozoreno da svako uvođenje GMO-a može dovesti do nesagledivih posljedica, nepovratnih učinaka, te moguće katastrofe.

Zasigurno auditoriju najintragantnije predavanje održao je prof. dr. sc. Miroslav Radman, "čovjek koji je srušio genetski zid", kako ga u svojoj knjizi naziva Tanja Rudež. Na svoj uvijek skromno bogati pristup, navikao je sve one koji ga slušaju i prate na njegovim predavanjima. Skromnost u izlaganju bez isticanja vlastite veličine, a bogatstvo u genetskim inovacijama i "rušenju genetskih zidova", bit je Radmanova 60-minutnoga druženja s hrvatskim bioetičarima.